

Κατανοώντας την Ευρώπη, 14/12/2012

Δύσκολες υποθέσεις – περιορισμένη επιρροή;

Απαγωγές, βασανιστήρια, άρνηση νομικής προστασίας- το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Στρασβούργο ασχολείται με ιδιαίτερα ευαίσθητες υποθέσεις. Μπορούν όμως να αλλάξουν κάτι οι αποφάσεις του;

Ο πρώτος σταθμός υποδοχής για τις προσφυγές που απευθύνονται στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είναι το ...ταχυδρομείο. Σε αυτόν τον τεράστιο και ευήλιο χώρο αποστέλλονται όλες οι προσφυγές, αρχειοθετούνται ηλεκτρονικά, παίρνουν αριθμό πρωτοκόλλου και διαβιβάζονται στην εκάστοτε αρμόδια

διεύθυνση. **Κάθε χρόνο φτάνουν στο Στρασβούργο 30.000 νέες προσφυγές, ενώ ήδη εκκρεμούν περίπου 100.000 υποθέσεις.** Οι συνεργάτες του δικαστηρίου που αναλαμβάνουν να τις διεκπεραιώσουν μπορεί να προέρχονται από το Αζερμπαϊτζάν, την Ουκρανία, την Πολωνία, την Τουρκία, τη Μολδαβία, τη Σερβία, τη Ρωσία ή τη Γαλλία και η σχετική αλληλογραφία συντάσσεται σε 40 γλώσσες.

Το αντικείμενο της προσφυγής: φυσικά πρόσωπα, μη κυβερνητικές οργανώσεις ή ακόμα και ανεξάρτητα κράτη έχουν δικαίωμα να προσφύγουν στο Δικαστήριο του Στρασβούργου, θεωρώντας ότι ένα κράτος-μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης παραβιάζει τα δικαιώματά τους, όπως αυτά προβλέπονται και κατοχυρώνονται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Στην πράξη το Δικαστήριο του Στρασβούργου ασχολείται συνήθως με ατομικές προσφυγές. **Στο Συμβούλιο της Ευρώπης έχουν ενταχθεί μέχρι σήμερα 47 χώρες, αποδεχόμενες και την ΕΣΔΑ.** Η συμμετοχή στον διεθνή οργανισμό υποδηλώνει την πρόθεση των χωρών αυτών να εργαστούν για την διασφάλιση των ευρωπαϊκών αρχών του κράτους δικαίου και την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ολοκλήρωσης στην Ευρώπη.

Προσφυγές με ...στίχους

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στο Στρασβούργο

Σε πρώτο στάδιο κάθε ατομική ή διακρατική προσφυγή εξετάζεται αναφορικά με το παραδεκτό της, όπως προβλέπει η ΕΣΔΑ. Εάν η αρμόδια επιτροπή, αποτελούμενη από δικαστές, κρίνει κατ'

αρχήν παραδεκτή την προσφυγή, η εκδίκαση της υπόθεσης γίνεται στην αγγλική ή γαλλική γλώσσα. Ο Χαγιατί Τουρούν κατάγεται από την Τουρκία, αλλά, όπως λέει με νόημα, δεν ασχολείται μόνο με τουρκικές προσφυγές. Στο γραφείο του φτάνει ό,τι μπορεί κανείς να φανταστεί. Μία από τις πιο διασκεδαστικές υποθέσεις, λέει ο ίδιος, είναι η συλλογή ...ποιημάτων που υπογράφει ένας ενάγων από τη Γερμανία. Η αρχική του προσφυγή, διατυπωμένη με στίχους, είχε απορριφθεί, αλλά αυτός συνεχίζει να στέλνει ποιήματα, κάθε μέρα.

Σε ξεχωριστό ράφι του ταχυδρομείου διαφυλάσσονται πολλά παρόμοια κειμήλια ιλαρότητας. Ξεχωρίζουν τα δώρα που έστειλαν κάποιιοι με δική τους πρωτοβουλία στο δικαστήριο (όπως για παράδειγμα πακέτα τσιγάρων ή ένα ... πηλίκιο καπετάνιου), δεν λείπουν όμως και οι απειλητικές επιστολές. Είναι προφανές ότι οι αποφάσεις του Δικαστηρίου δεν συγκεντρώνουν τη γενική αποδοχή σε όλα τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Το κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίζει το δικαστήριο είναι ότι οι 47 δικαστές θα πρέπει να βρουν μία κοινή γραμμή, η οποία να εκφράζει τις 47 διαφορετικές έννομες τάξεις που εκπροσωπούν. Η Γερμανίδα δικαστής Ρενάτε Γιέγκερ υποστηρίζει ότι αυτή είναι η μεγαλύτερη δυσκολία του Δικαστηρίου και επισημαίνει ότι στην πραγματικότητα καμία απόφαση δεν συνυπογράφεται και από τους 47 δικαστές. **Οι αποφάσεις λαμβάνονται συνήθως στα αποκαλούμενα «τμήματα» με επτά δικαστές**, ενώ τις σημαντικές υποθέσεις εκδικάζει η «Μεγάλη Ολομέλεια» του Στρασβούργου, την οποία απαρτίζουν 17 δικαστές.

Αποφάσεις για όλη την Ευρώπη

Οι ωραιότερες επιστολές τοιχοκολούνται ...

Σε περίπτωση που μία υπόθεση κρίνεται ιδιαίτερος διαμφοσιβητούμενη, αρκεί μία πλειοψηφία εννέα δικαστών. «Αυτοί οι εννέα δικαστές όμως θα πρέπει να αντιλαμβάνονται την ευθύνη και την αποστολή που ελπιούνται, να μπορεί δηλαδή να γίνει αποδεκτή η απόφασή τους σε όλη την Ευρώπη» επισημαίνει η Ρενάτε Γιέγκερ. Η Μεγάλη Ολομέλεια εκδίδει αποφάσεις μόνο για 30 μέρες τον χρόνο, συνήθως σε πολύκροτες υποθέσεις, που συγκεντρώνουν τα φώτα της δημοσιότητας.

Κάθε δικαστής πρέπει να εντυφώσει σε σύντομο χρονικό διάστημα στις έννομες τάξεις των συναδέλφων του, επισημαίνει η Ρενάτε Γιέγκερ.

Επιπλέον κάθε δικαστής αναλαμβάνει να εξηγήσει στους υπόλοιπους του τις ιδιαιτερότητες που ισχύουν στη χώρα του, όταν εκδικάζεται μία υπόθεση από τη συγκεκριμένη χώρα. Η Ρενάτε Γιέγκερ υποστηρίζει ότι «κάθε κράτος-μέλος ομιλεί δια στόματος του δικαστή της». Η ίδια μάλιστα είχε ενδιασμούς στην αρχή της θητείας της, ότι ο δικαστής μπορεί να είναι προκατειλημμένος όταν η χώρα του καλείται να λογοδοτήσει σε δικαστήριο, στο οποίο συμμετέχει και ο ίδιος. Αλλά η μέχρι στιγμής εμπειρία της από τη θητεία του Στρασβούργου την οδηγεί σε διαφορετικά συμπεράσματα: η συνεργασία με τους συναδέλφους και η κριτική διάθεση όλων αποτρέπουν τον δικαστή από

ενδεχόμενη σύγκρουση συμφερόντων, εκτιμά πλέον η Ρενάτε Γιέγκερ. Η εκλογή του δικαστή από κάθε κράτος-μέλος γίνεται από λίστα τριών δικαστών που αποστέλλει το ίδιο το κράτος στη Διακοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Το 95% των προσφυγών κρίνεται εξ' αρχής «μη παραδεκτό» για τυπικούς λόγους, για παράδειγμα επειδή ο ενάγων δεν έχει τηρήσει τις προβλεπόμενες προθεσμίες ή δεν έχει εξαντλήσει όλα τα ένδικα μέσα στην ίδια του τη χώρα, ως όφειλε. Μερικές χώρες εμπλέκονται πάντως σε πληθώρα υποθέσεων, για παράδειγμα εναντίον της Ρωσίας εκκρεμούν ήδη 30.000 προσφυγές. Δεδομένου ότι σε κάθε προσφυγή θεωρείται απαραίτητη η συμμετοχή του εκάστοτε εθνικού δικαστή, οι ρωσικές υποθέσεις έχουν γίνει ιδιαίτερα χρονοβόρες. Προκειμένου να επιταχυνθεί η απονομή δικαιοσύνης στο Στρασβούργο, το Συμβούλιο της Ευρώπης εξετάζει τη μεταρρύθμιση της σημερινής διαδικασίας, αλλά η Ρωσία μπλοκάρει τις σχετικές διαπραγματεύσεις.

Η πολιτική πίεση υλοκαθιστά την εκτέλεση των αποφάσεων

Το 95% των προσφυγών κρίνεται εξ' αρχής «μη παραδεκτό» για τυπικούς λόγους

Εάν το Δικαστήριο διαπιστώσει παραβίαση της Ευρωπαϊκής Συνθήκης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και κρίνει βάσιμη την προσφυγή, τότε εκδίδει καταδικαστική απόφαση και επιδικάζει αποζημίωση υπέρ του προσφεύγοντος. Το Δικαστήριο μπορεί επίσης να ζητήσει την απελευθέρωση κρατουμένων και την τροποποίηση της επίμαχης εθνικής νομοθεσίας. Σύμφωνα με την ΕΣΑΔ οι αποφάσεις του Στρασβούργου είναι δεσμευτικές για τα κράτη-μέλη του διεθνούς οργανισμού.

Ωστόσο δεν προβλέπεται μηχανισμός εξαναγκασμού των κρατών-μελών, ώστε να πειθαρχήσουν στις αποφάσεις του Στρασβούργου- εκτός βέβαια από την ακραία περίπτωση, στην οποία ένα πολιτικό σώμα, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, απειλεί το κράτος-μέλος με αποβολή από τον διεθνή οργανισμό. Ο Γερμανός νομικός και επιστημονικός συνεργάτης του Δικαστηρίου Άξελ Μύλερ- Έλσερ τονίζει ότι πολλές φορές η εφαρμογή των αποφάσεων επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των ίδιων των κρατών-μελών. **Επισημαίνει όμως και κάτι άλλο: ότι η δημόσια διατόμπευση ενός κράτους-μέλους που εγκαλείται για παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι πιο αποτελεσματικό μέσο πίεσης απ' ό,τι θα ήταν μία εκτελεστή απόφαση με όρους εθνικού δικαίου.**